

Eesti tippjuhid tulevikuväljavaadetest

Jaanuar 2016

Sissejuhatus

PwC tutvustas 19. jaanuaril 2016 Davosis Maailma Majanduskonverentsil järjekordse, arvult juba 19. PwC Global CEO Survey, tulemusi. Maailma ühe esinduslikema tippjuhtide uuringu käigus küsitleti üle 1400 tippjuhi enam kui 80 riigist.

Globaalsete äriiidrite kõrval olid küsitlusringis ka Eesti tippjuhid, kellelt saime üle 60 vastuse. Järgnevas kokkuvõttes jagame teiega Eesti ettevõtjate ja tippjuhtide nägemust majanduse arengutest alanud aastal ning oma ettevõtete hetkeseisust ning tulevikuproгноosidest.

Kas ettevõtjate kindlustunne on aastaga kasvanud või kahanenud? Kus on ettevõtete jaoks perspektiivseimad välisturud ja milles nähakse peamist kasvupotentsiaali? Millises suunas liigub Eesti töö- ja palgaturg? Kuidas ollakse rahul valitsuse tegevusega ning Eesti maksusüsteemiga?

Kõigele sellele ja paljule muule aitavad järgnevad leheküljed vastuseid leida.

Täname kõiki uuringus osalenuid!

Ago Vilu
PwC Eesti vastutav partner

Depressiivsed kasvuootused

Traditsiooniliselt on uuringu üheks kesksemaks küsimuseks, kui tõenäoliseks peetakse oma ettevõtte käibe kasvu eeloleval aastal. Kasvus veendunud tippjuhtide protsenti loetakse omamoodi „optimismiindeksiks“ ning kahjuks on see viimase aasta jooksul kukkunud nii globaalselt kui Eestis. Kui maailma tippjuhtidest oli aasta tagasi oma ettevõtte käibe kasvus veendunud 39% ning nüüd 35%, siis Eestis on optimismiindeks langenud eelmise aasta 25%-lt sel aastal 20%-le, mis on madalaim tulemus viimase nelja aasta jooksul, mil me Eestis eraldi uuringut läbi viinud

oleme. Eesti juhtide optimismitase jääb kahjuks alla ka Skandinaaviamaadele (31%), Saksamaale (28%) ja isegi Venemaale (26%).

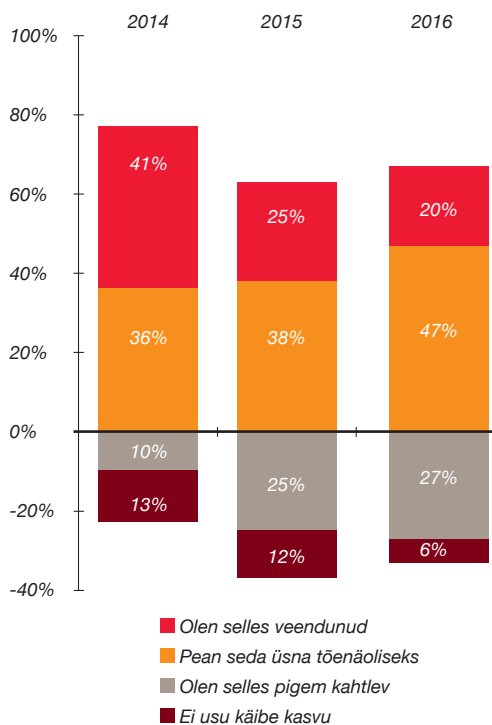
Üldpilti parandab siiski asjaolu, et suur hulk juhte peab kasvu tõenäolisemaks kui langust ning kui liita kasvus veendunutele ka need, kes pigem usuvad oma ettevõtte kasvu, siis juhiavad optimistid pessimistide ees 2/3 ülekaaluga, mida on isegi pisut rohkem kui aasta tagasi. Kokkuvõttes peegeldub juhtide kasvuootustes ebakindlus – eelmiste aastatega võrreldes on vähenenud nii kasvus kui languses veendunute osakaal ja see on asendunud „halli tsooniga“ ehk nendega, kes „pigem

usuvad“ kas kasvu või langusesse – närvilistel aegadel on kindlate prognooside tegemine keeruline.

Sarnane suundumus on täheldatav ka keskpikas perspektiivis: ettevõtjaid, kes on veendunud käibe kasvus järgmise kolme aasta jooksul, on mullusega võrreldes pisut vähem (25%), ent samuti on vähem ka neid, kes käibe kasvus kahtlevad (10%) – enim on kasvanud ettevaatlike optimistide osakaal (65%). Kuigi lühiajaliste kasvuootuste osas ollakse üsna „depressiivsed“, nähakse pikemat tulevikku siiski pigem poolhelgetes toonides; uuest kriisist selle uuringu põhjal siiski veel rääkida ei saa.

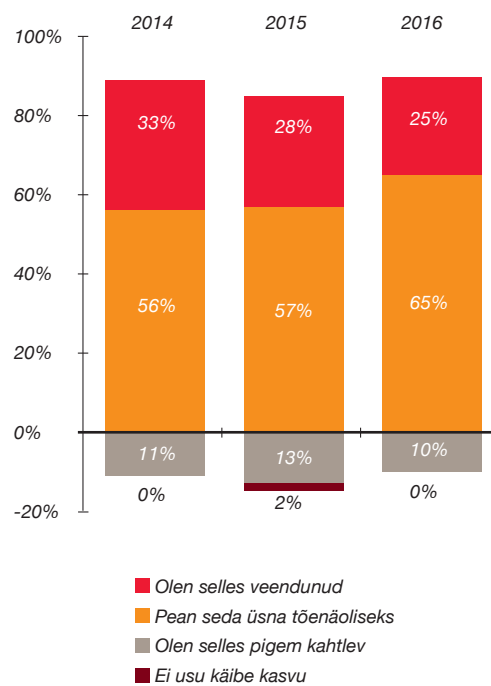
Joonis 1:

Kui veendunud oled oma ettevõtte müügikäibe suurenemises järgmise 12 kuu jooksul?

Joonis 2:

Kui veendunud oled oma ettevõtte müügikäibe suurenemises järgmise 3 aasta jooksul?

Elkirjeldatud Eesti tippjuhtide ebakindlus laieneb ka hinnangule maailmamajanduse kasvu osas: tervelt 83% usub, et see püsib mullusel tasemel (globaalselt arvas seda 49%). Ainult 4% Eesti tippjuhtidest julgeb uskuda maailmamajanduse kasvu kiirenemisse (globaalselt on optimiste 27%) ning 13% panustab selle jahenemisse (globaalselt 23%).

Innovatsioon muutub möödapäasmatuks?

Küsisime tippjuhtidelt ka, milliste äri võimaluste ja geograafiliste turgudega nad oma lähema aasta kasvuootusi seovad. Vastustest tõuseb kõnekalt esile asjaolu, et loomulik kasv koduturul on enamike ettevõtete jaoks ammendumas: võrreldes tunamullusega on selle osakaal peamise kasvuallikana kahane- nud 43%-lt 26%-le. Esikohale on tõusnud panustamine uutele toodetele ja teenustele – seda näevad peamise

kasvuallikana tervelt 30% tippjuhtidest, mida on ligi kaks korda rohkem kui üle-eelmisel aastal.

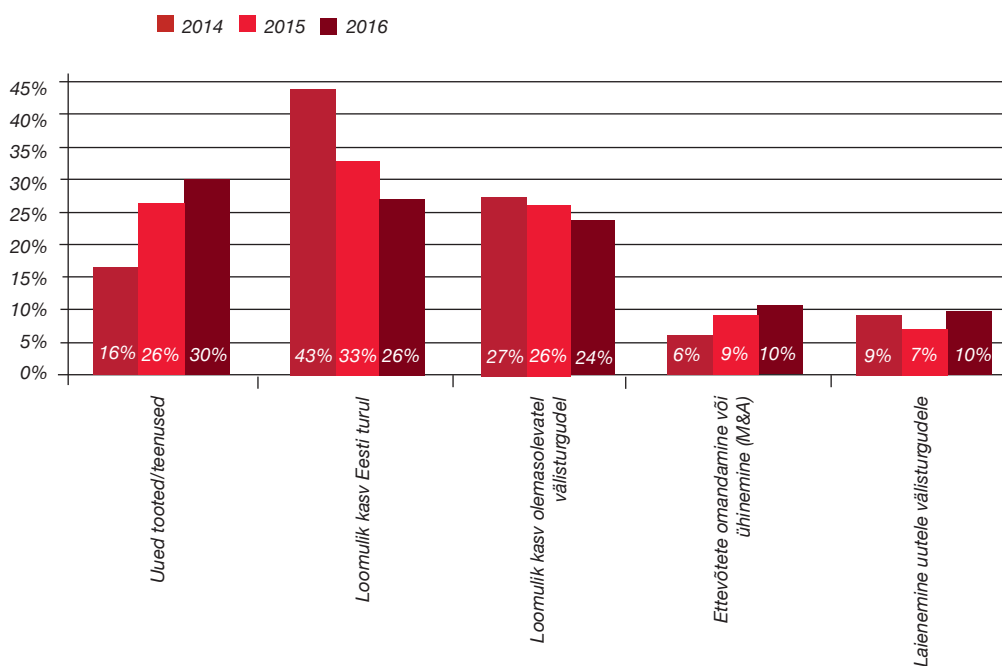
Nende ettevõtete hulk, kes näevad peamise kasvuallikana loomulikku kasvu olemasolevatel välisurgudel on jäänud viimasel kolmel aastal enam-vähem samaks. Väikeses kasvutrendis on nende ettevõtete arv, kes julgevad panustada uutele välisurgudele (10%) või teiste ettevõtete omandamisele (10%).

Kas võime sellest järeldada, et stagnee-

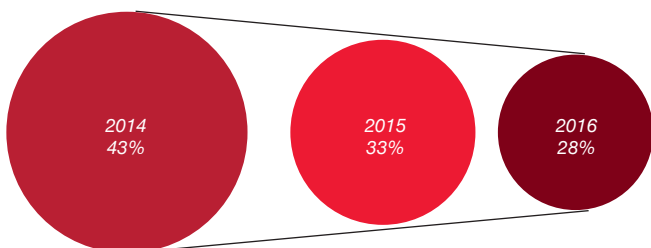
ruv koduturg sunnib ettevõtteid panema rohkem rõhku innovatsioonile? Kindlas- ti sunnib see ettevõtetel jalad kõhu alt välja võtma ja mingeid muudatusi läbi viima, kuna „vana rasva“ peal kaua enam edasi liuelda ei õnnestu. Kas tulemuseks on innovaatiline uudistööde või lihtsalt uus pakend, aga mingeid muudatusi on kasvu jätkumiseks igaljuhul vaja. PwC hoiab pöialt, et ettevõtjad koduturu madalseisu poolt tekitatud innovatsioonisurve täies mahus ära kasutaksid!

Joonis 3:

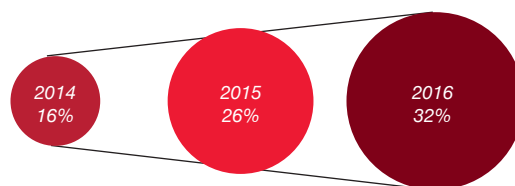
Millist ühte loetletud äri võimalustest pead enda ettevõtte jaoks kõige olulisemaks käibe kasvu allikaks järgmise 12 kuu jooksul?

Loomulik kasv Eesti turul

Uued tooted/teenused

Olulisim välisturg kõigest hoolimata Soome

Mulluse tippjuhtide uuringu üheks suurimaks ootamatuseks oli Läti esiletõus riigina, millega seondusid Eesti tippettevõtete suurimad kasvuootused. Lõunanaabrite atraktiivsus on viimase uuringu põhjal siiski pisut järele andnud ning liidripositsiooni hõlvas taas Soome, mida nimetasid kolme olulisima

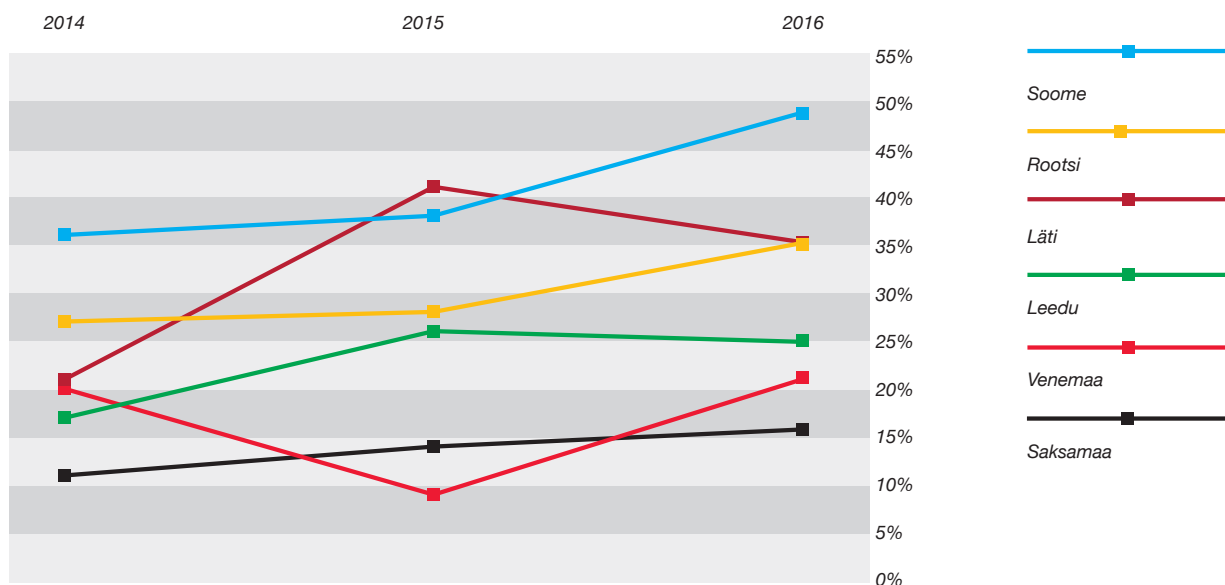
välisturu hulgas käibe kasvu seisukohalt ligi pooled (49%) vastanuist. Teadu-pärast elab Soome majandus hetkel üle mitte kõige kergemaid aegu, aga võimalik, et just see pakub teatud võimalusi Soome turul tegutsemiseks ka Eesti ettevõtetele.

Teist-kolmandat kohta hoiavad märkimisväärse tõusu läbi teinud Rootsi ja pisut langenud Läti (mõlemad 35%).

Järgneb Leedu (25%) ning teatava üllatusena pole Eesti ettevõtjad ka Venemaad potentsiaalse kasvuallikana sugugi mitte veel maha kandnud (22%). Positiivset äramärkimist väärrib ka asjaolu, et aasta-aastalt on kahanemas nende ettevõtjate osakaal, kelle jaoks ei ole välisturud kasvu seisukohalt olulised.

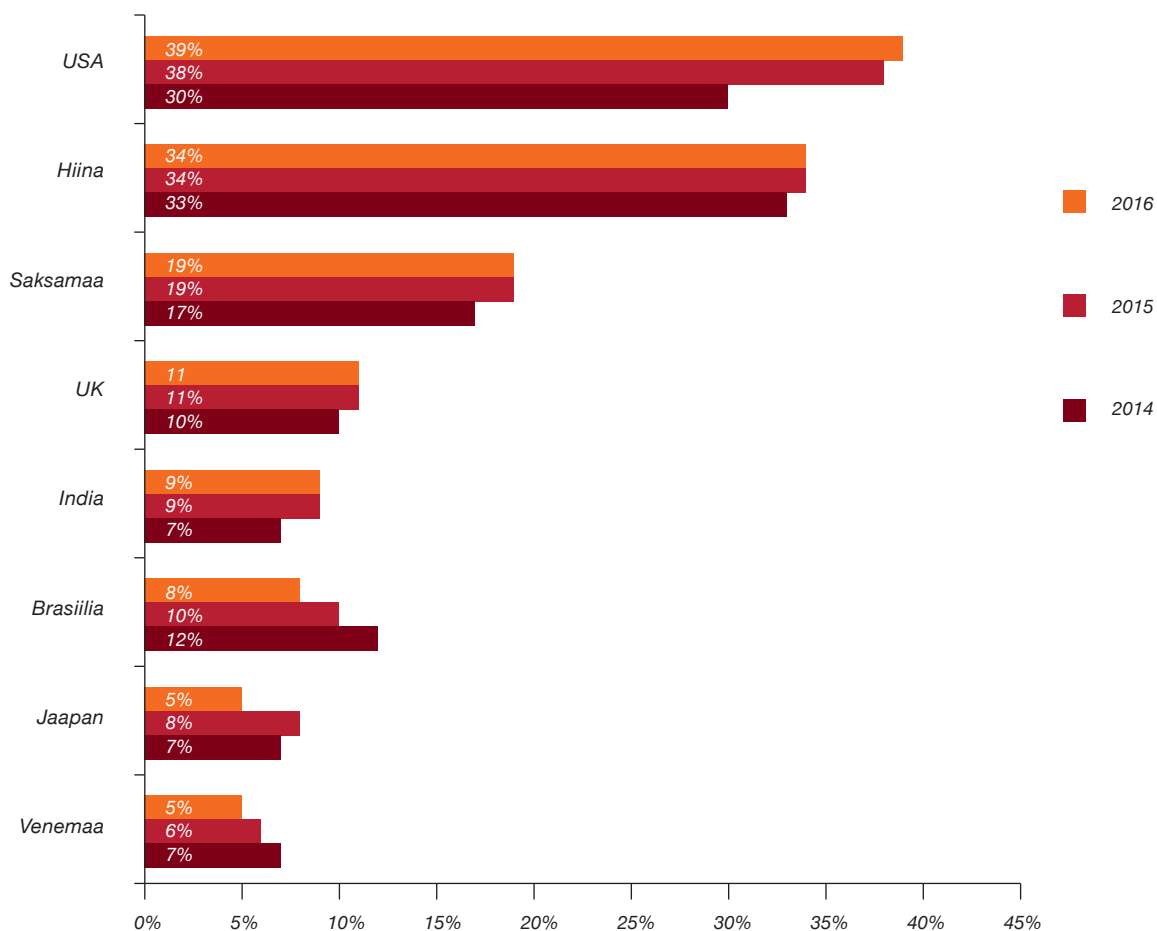
Joonis 4:

Milliseid välisturge pead oma ettevõtte käimasoleva aasta käibe kasvu seisukohalt kõige olulisemateks?

Joonis 5:

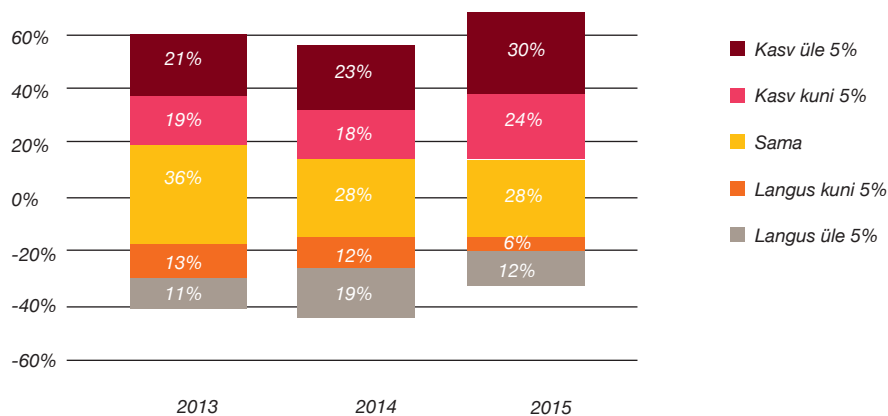
Globaalselt suurimad kasvuturud 2014, 2015, 2016

Globaalses võrdluses edestab USA kõige atraktiivsema välisturuna Hiinat juba teist järjestikkust aastat – olles kolme olulisima kasvuturu seas vastavalt 39% ja 34% maailma tippjuhtide jaoks. Järgnevad Saksamaa (19%), Suurbritannia (11%) ja India (9%).

Joonis 6:

Mil määral on muutunud Sinu ettevõtte töötajate arv viimase 12 kuu jooksul?

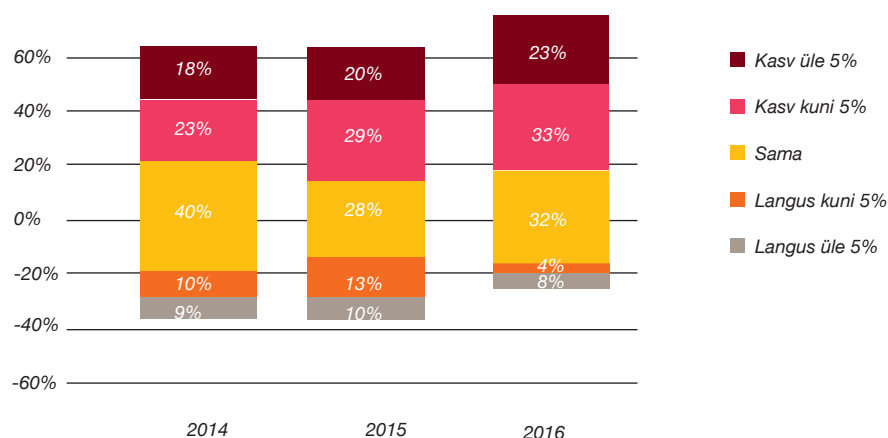

Jätkub tööhõive ja töötasude kasv

Ehkki Eesti tippjuhid pole oma kasvuootustest kõneldes ülemäära optimistlikud, on enamik neist töötajaid juurde värvanud nii lõppenud aastal kui kavatses seda teha ka alanud aastal. Näiteks möödunud aastal kasvas töötajate arv enam kui pooltes (53%) küsitletud ettevõtetest, millest omakorda enam kui pooled suurendasid töötajate arvu enam kui 5% - need tulemused on selgelt paremad kui kahel eelmisel aastal.

Joonis 7:

Mil määral muutub eeldatavalt Sinu ettevõtte töötajate arv eeloleva 12 kuu jooksul?

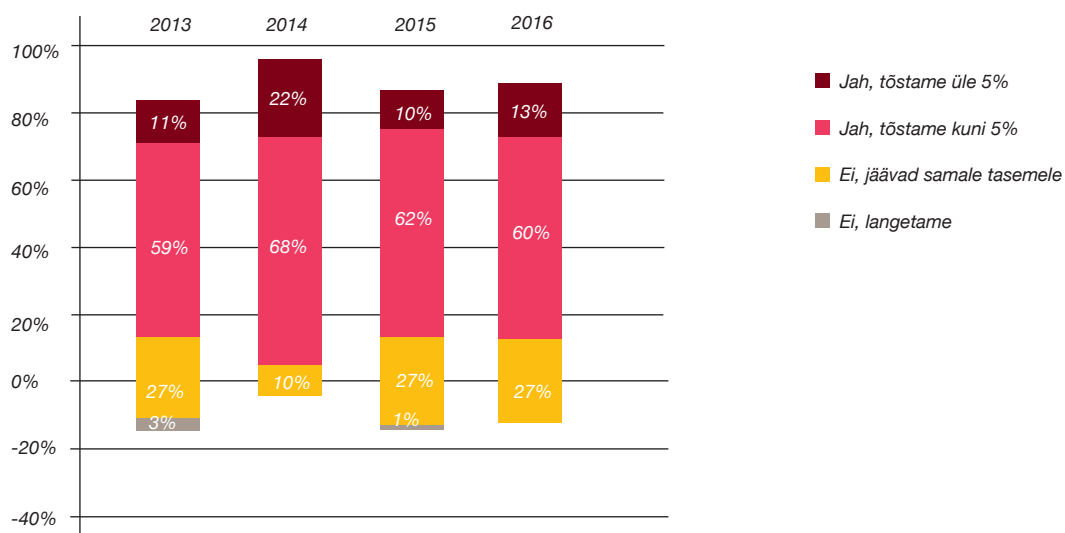

Ka alanud aastal plaanib enamik ettevõtjatest (56%) uusi värbamisi, 23% kõigist vastanuist kavatses seejuures töötajate arvu suurendada üle 5%. Mullusega võrreldes on jäänud ligi kaks korda vähemaks nende ettevõtjate hulk, kes arvavad, et nende töötajaskond aasta jooksul kahaneb (23% nüüd ja 12% aasta tagasi).

Võitlus parima tööjõu nimel sunnib ettevõtjaid plaanima uueks aastaks ka palgatõuse, hoolimata nullilähedasest üldisest inflatsioonitasemest. Sarnaselt eelmisele aastale plaanib palku tõsta umbes kolmveerand küsitletud ettevõtetest, keskmine kavandatav palgatõus jääb enamasti alla 5%. Veerand vastanud ettevõtjatest eeldas töötasude jäämist mullusele tasemele ja palkasid vähendada ei plaaninud vastanuist keegi.

Joonis 8:

Kas plaanid eeloleva 12 kuu jooksul tõsta töötajate palku?

Tööjõupuudus kummitab!

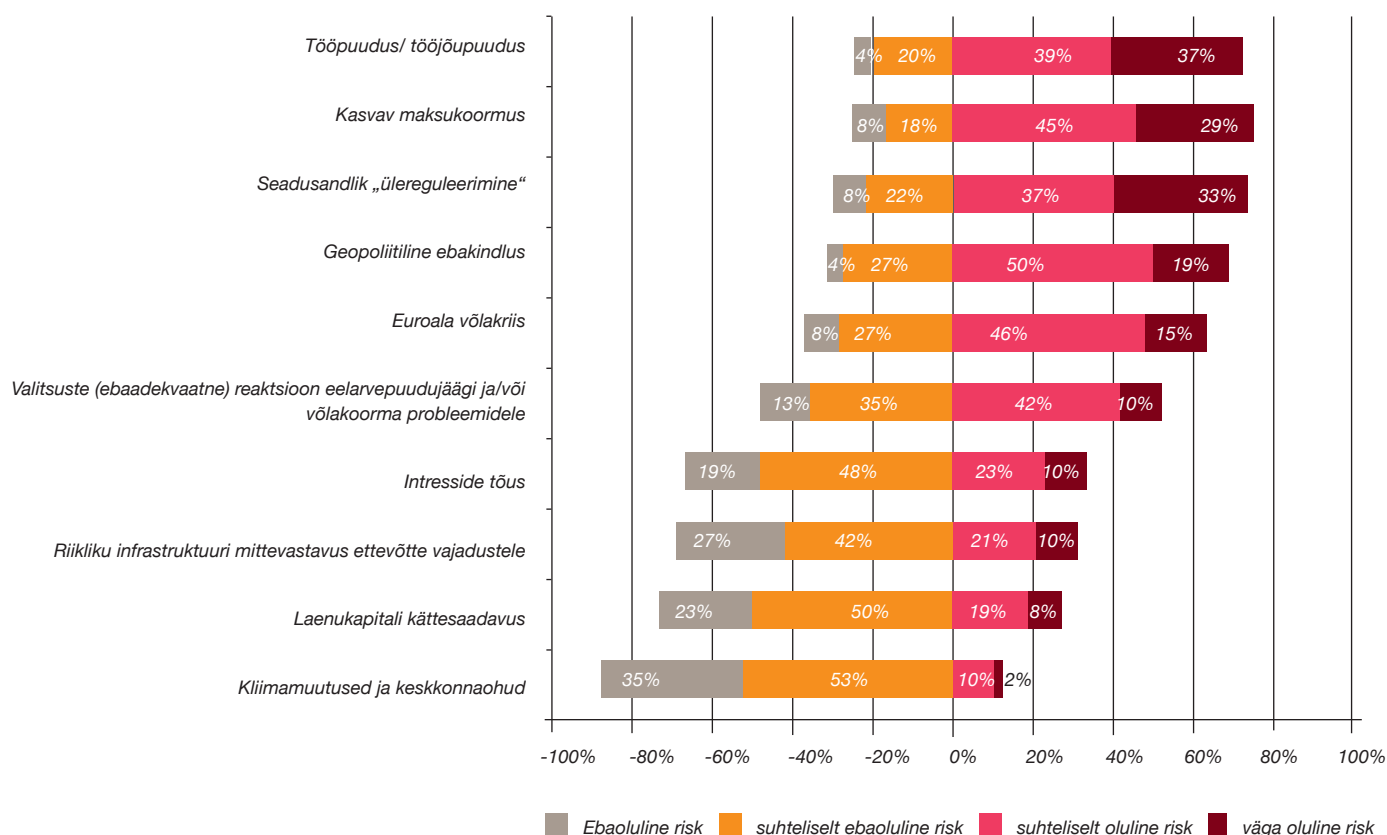
Kui aasta tagasi pidasid Eesti tippjuhid suurimaks majanduspoliitiliseks riskiks oma äri geopoliitilisi riske, siis seekord on see pingereas pisut tahapoole taandunud – võimalik, et geopoliitilise ebakindlusega ollakse lihtsalt juba harjunud. Esikohale on kerkinud varemgi esikolmikus olnud tööjõupuudus (väga oluline 37% ja oluline 39% vastanute jaoks), millele järgnevad tihedalt kasvava maksukoormuse („väga oluline“ 29% ja „oluline“ 45%) ja seadusandliku ülereguleerimise („väga oluline“ 33% ja „oluline“ 37%) riskid.

Mured euroala võlakriisi võimalike mõjude osas on ettevõtjate jaoks samuti endiselt aktuaalsed, aga üsna muretud ollakse näiteks kliimamuutuste ja keskkonnaohtude osas, mida peab väga oluliseks riskiks täna vaid mõni üksik tippjuht.

Globaalsed tippjuhid pidasid suurimaks riskiks ülereguleerimist, millele järgnesid geopoliitiline ebakindlus ja valuutakursside volatiilsus.

Joonis 9:

Kui oluliseks pead erinevaid majanduslikke ja poliitilisi riske oma ettevõtte kasvuootuste suhtes?

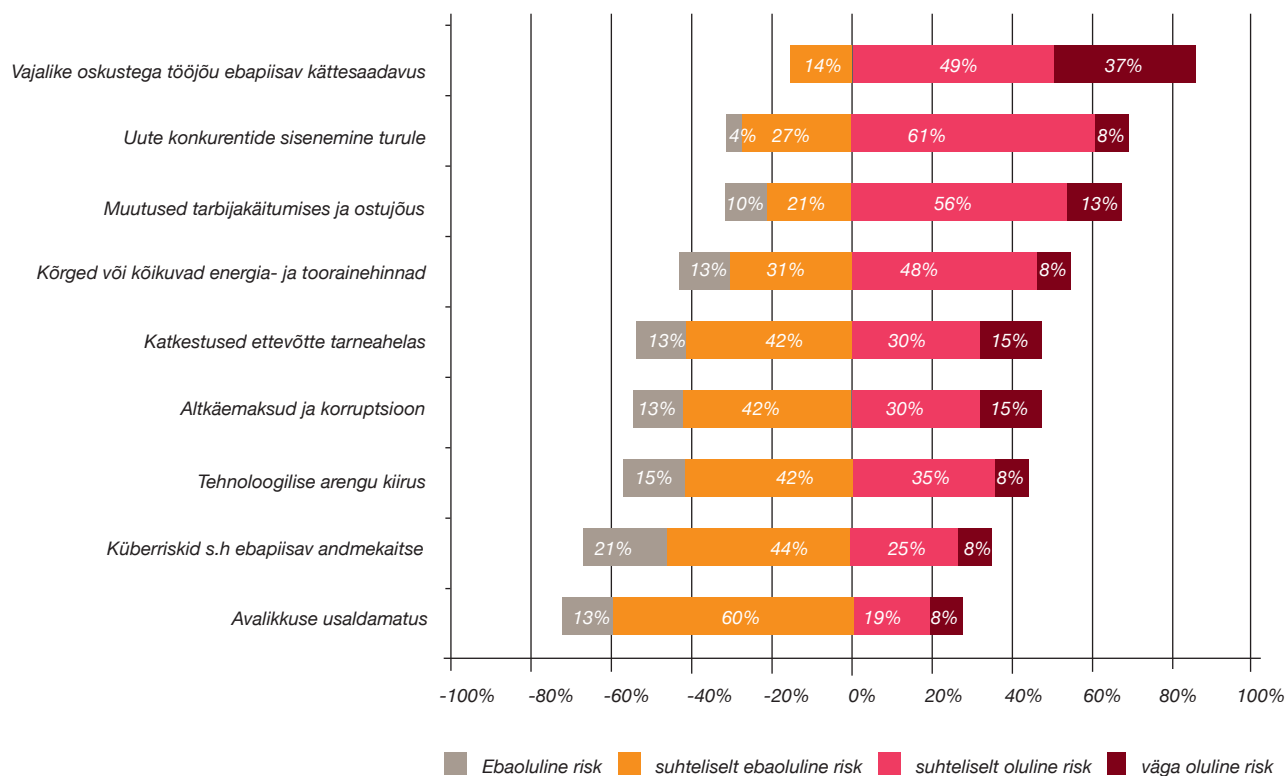

Ka äririskidest pidasid Eesti tippjuhid konkurentsilt olulisimaks kvalifitseeritud tööjõu nappust (väga oluline 37% ja oluline 49% vastanute jaoks), millele järgnevad uute konkurentide sisenemine turule ning muutused tarbijakäitumises ja ostujõus. Tööjõu nappus kroonis äririskide pingerida ka aasta tagasi, kuid tippjuhtide arv, kes seda suurimaks kasvupiduriks peavad, on aastaga veelgi kasvanud.

Küberriskide olulisust on teadvustanud 33% Eesti tippjuhtidest, mida on ligi kaks korda vähem vastavast globaalsest näitajast (61% globaalsetest juhtidest peab seda oluliseks või väga oluliseks riskiks). On väheusutav, et Eesti infosüsteemid on maailma keskmisest ligi kaks korda turvalisemad, pigem on põhjus (seni veel) üsna vähestes praktikas juhtunud intsidentides. Kahjuks on karta, et selle riski olulisus on lähiaastatel tõusmas.

Joonis 10:

Kui oluliseks pead alljärgnevaid äririske oma ettevõtte kasvuootuste suhtes?

Tippjuhid ootavad majanduskeskkonna raputust ja haldusreformi

Traditsiooniliselt uurisime ka ettevõtjate hinnangut valitsuse tegevusele majandus- ja ettevõtluspoliitika kujundamisel. Juba mitu aastat on meie uuringust selgelt esile tulnud tippjuhtide suurima ootusena valitsusele innovaatilise, majanduskasvu toetava keskkonna loomine, mida tänavu nimetas valitsuselt oodatava kolme olulisima prioriteedina koguni 75% vastanuist (mullu 63%). Enam kui pooled vastanuist nimetasid valitsuse kolme olulisima ülesandena ka nõudlusele vastava kutseharidusõppe ja oskustega tööjõu tagamist ning tõhusalt

toimivat avalikku sektorit.

Tõhusa ning rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise maksukeskkonna loomine sai valitsuse prioriteetide pingereas alles neljanda koha. Samuti on langenud ootused valitsusele seoses majanduskeskkonna stabiilsuse tagamisega – ilmselt on suurenenud nende ettevõtjate hulk, kes ootavad valitsuselt põhjalikumat raputust ning on selle nimel valmis leppima teatavate järeleandmistega tegevuskeskkonna stabiilsuses.

Hinnates meie valitsuse senist hakkamasaamist ettevõtjate jaoks olulistes valdkondades, tuleb tunnistada, et kolmes ettevõtjate jaoks kõige olulise-

mas valdkonnas on ka hinnangud kõige kriitilisemad. Eriti negatiivsed on ettevõtjad avaliku sektori tõhususe osas, mis on selge märk sellest, et enamik tippjuhte loodab, et paarkümmend aastat veninud haldusreform lõpuks sõnadest tegudeks vormuks. Loodetavasti ei piirdu reform mitte ainult omavalitsuste liitmisega, vaid selle käigus leitakse võimalusi ka avaliku sektori toimimise üldiseks tõhustamiseks.

Kiirusõnu leiavad ettevõtjad valitsusele riigi digitaalse infrastruktuuri edendamise osas, pidades viimast samas loetletud valdkondadest kõige vähem-prioriteetseks.

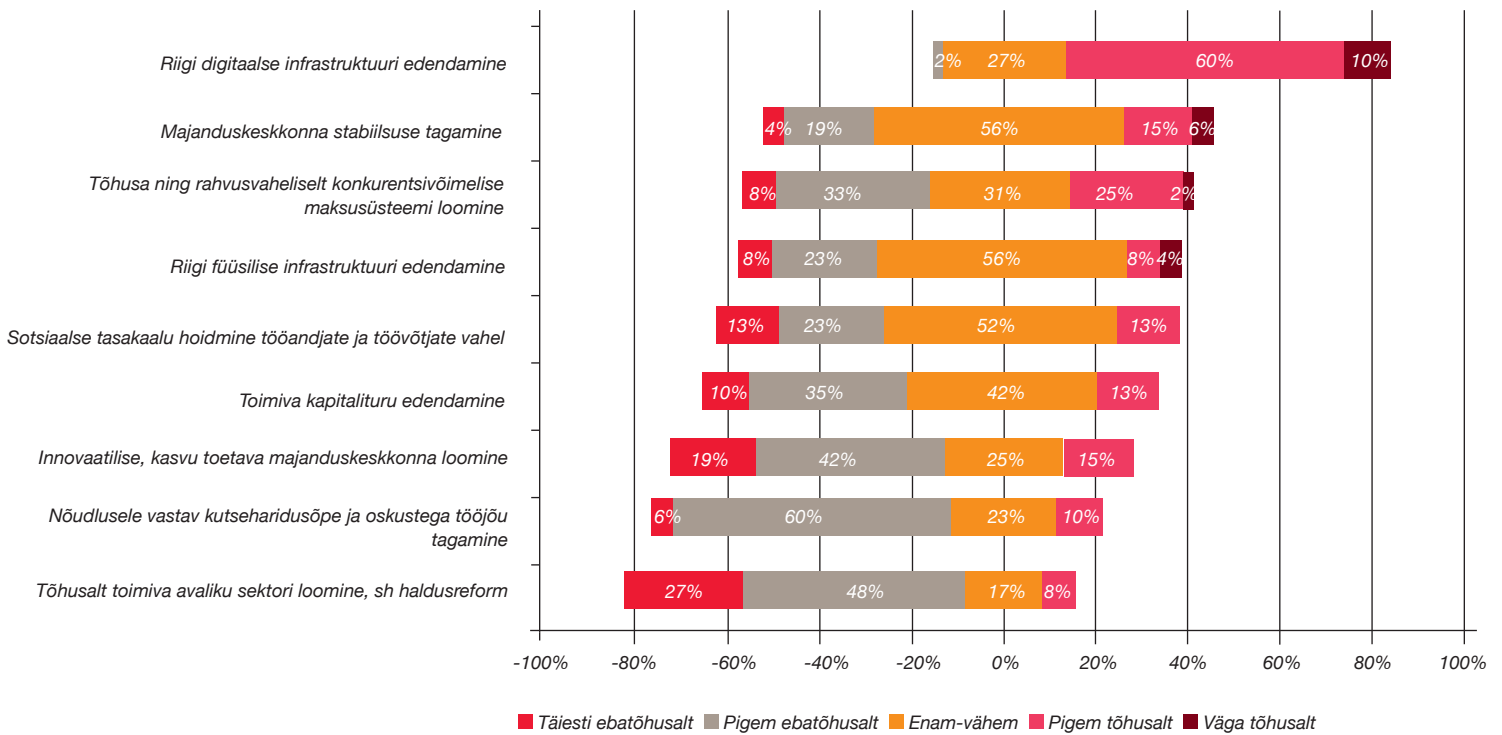
Joonis 11:

Millised peaksid valitsuse jaoks olema kolm prioriteetseimat valdkonda?

Joonis 12:

Kui tõhusalt on meie valitsus nende eesmärkide saavutamisele hakkama saanud?

Maksusüsteemi „parim enne“ pole veel käes!

Avalikkuses hoogu koguva maksudebati valguses uurisime tänava ka esmakordselt, kas ja milliseid muutuseid vajab meie tippjuhtide arvates Eesti maksusüsteem. Kuigi avalikkuses on olnud palju juttu sellest, et meie kunagi uuendusmeelse maksusüsteemi „parim enne“ kuupäev hakkab kätte jõudma, ei olnud uuringus vastanud tippjuhid sugugi seda meelt, et praegune maksusüsteem vajaks pea peale pööramist.

Tervelt 58% vastanuist pigem nõustub või nõustub täielikult, et Eesti maksusüsteem töötab üldjoontes hästi ja ei vaja põhimõttelisi muudatusi.

Vaid 27% vastanuist eelistaks praegu toimivat dividendide maksu asendada traditsioonilise kasumilt makstava tulumaksuga ning vaid 8% väidavad, et on tõsiselt kaalunud oma ettevõtluse viimist mõnda välisriiki Eesti maksusüsteemi tõttu. Ka rohkemate maksu-erisuste sisseviimist toetab vaid 39% vastanuist. Valdav enamik tippjuhte

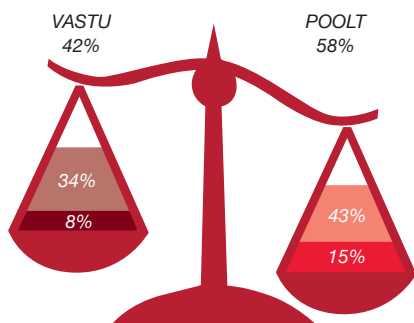
(75%) näeb peamist võtit selleks, kuidas Eesti ettevõtete konkurentsivõimet suurendada, maksukoormuse üldises vähendamises, süsteemi radikaalselt muutmata.

Meie aktiivse ja üsna ettevõtjasõbraliku maksuameti kõrvadele peaks palsamina mõjuma tervelt 83% küsitluses osalenu-
te väide, et ollakse nõus andma maksu-
ametile rohkem infot, kui selle tulemu-
seks oleks varimajanduse vähenemine
ühiskonnas!

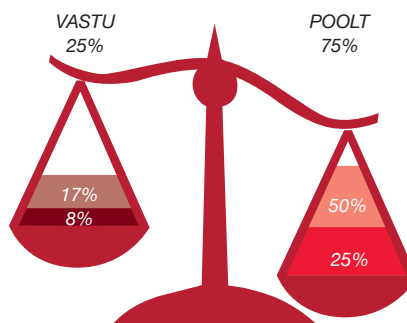
Joonis 13:

Kas ja milliseid muudatusi vajab Eesti maksusüsteem?

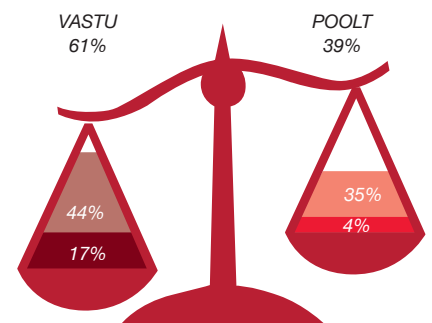
Meie maksusüsteem töötab üldjoontes hästi ja ei vaja põhimõttelisi muudatusi

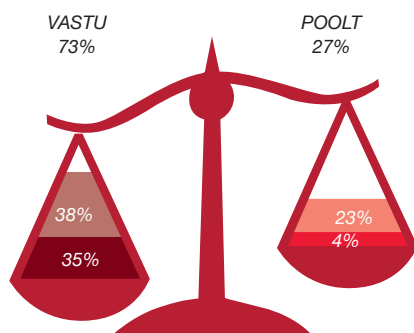
Eesti konkurentsivõimet aitaks suurendada eelkõige maksukoormuse vähendamine

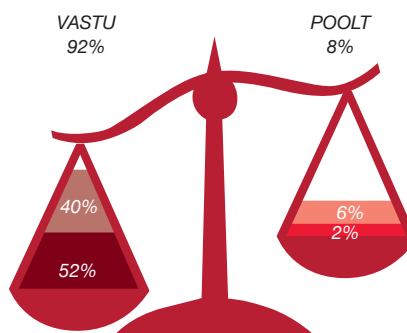
Eesti konkurentsivõimet aitaks suurendada eelkõige maksuerisuste ulatuslikum rakendamine

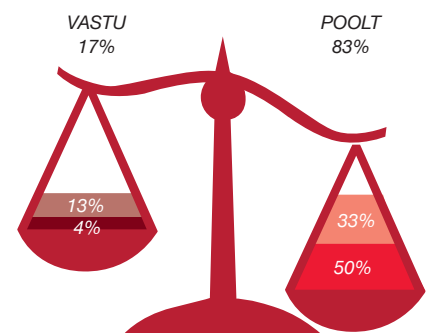
Ettevõtete dividendimaks tuleks asendada traditsioonilise kasumilt makstava tulumaksuga

Siinne maksusüsteem sunnib mind tõsiselt kaaluma oma ettevõtluse viimist mõnda välisriiki

Olen nõus andma maksuametile rohkem infot, kui selle tulemuseks oleks varimajanduse vähenemine ühiskonnas.

■ ei nõustu üldse ■ pigem ei nõustu ■ pigem nõustun ■ nõustun täielikult

Uuring viidi läbi PwC globaalse tippjuhtide uuringu raames anonüümse internetiküsitlusena jaanuaris 2016 Eesti juhtivate ettevõtete tippjuhtide seas. Uuringu küsimustik tugines globaalse uuringu küsimustikule ja oli kohaldatud Eesti oludele.

Uuringus osales üle 60 Eesti ettevõtte tippjuhi, kes esindasid organisatsioone, millest 46% kuulub välis- ja 42% kohalikule kapitalile ning 12% on riigi või munitsipaalomanduses. 46% uuringus osalenud ettevõtete aastakäive ületas 40 miljonit eurot.

Kontaktid

Ebbe Käo

+372 6141 800

ebbe.kao@ee.pwc.com

Ago Vilu

+372 6141 800

ago.vilu@ee.pwc.com

www.pwc.com/ceosurvey

PwC firms help organisations and individuals create the value they're looking for. We're a network of firms in 159 countries over 208,000 people who are committed to delivering quality in assurance, tax and advisory services. Tell us what matters to you and find out more by visiting us at www.pwc.com.

This publication has been prepared for general guidance on matters of interest only, and does not constitute professional advice. You should not act upon the information contained in this publication without obtaining specific professional advice. No representation or warranty (express or implied) is given as to the accuracy or completeness of the information contained in this publication, and, to the extent permitted by law, PricewaterhouseCoopers does not accept or assume any liability, responsibility or duty of care for any consequences of you or anyone else acting, or refraining to act, in reliance on the information contained in this publication or for any decision based on it.

© 2016 PwC. All rights reserved. Not for further distribution without the permission of PwC. "PwC" refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL), or, as the context requires, individual member firms of the PwC network. Each member firm is a separate legal entity and does not act as agent of PwCIL or any other member firm. PwCIL does not provide any services to clients. PwCIL is not responsible or liable for the acts or omissions of any of its member firms nor can it control the exercise of their professional judgment or bind them in any way. No member firm is responsible or liable for the acts or omissions of any other member firm nor can it control the exercise of another member firm's professional judgment or bind another member firm or PwCIL in any way.